

La discriminació de la dona en la música en valencià: una anàlisi a través de la teoria de les sis facetes de Peterson

Pau Díaz-Solano

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

paudiaz2@alumni.uv.es

ORCID: 0000-0003-3018-8430

Paula García-Muñoz

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

garmupaul@alumni.uv.es

ORCID: 0000-0002-7869-4546

Rebut: 14/07/2021

Acceptat: 08/02/2022

RESUM

Els estudis culturals han guanyat rellevància sobretot a partir dels seixanta. Iniciats per l'escola de Birmingham, han anat dibuixant un conjunt de teories que ens permeten analitzar, des de la sociologia de la cultura, el camp cultural. Una de les teories més útils és la de Peterson. Aquest autor fa possible l'anàlisi, mitjançant l'estudi de les sis facetes, dels elements simbòlics i estructurals del camp cultural musical. D'altra banda, s'ha evidenciat l'existència del patriarcat musical per mitjà de diferents estudis sobre la discriminació i la situació de les dones en el camp cultural. En aquest estudi, es pretén iniciar la superació del buit bibliogràfic sobre la situació de la dona en la música feta en valencià, aplicant la perspectiva de les sis facetes de Peterson mitjançant una enquesta quantitativa dirigida als professionals del camp musical valencià. Els resultats confirmen una discriminació estructural de les dones en el camp musical, principalment degut a la falta de tecnologia i a l'estructura de la indústria musical. A més, s'evidencia la discriminació pròpia d'una llengua en situació de disglòssia, representada per la manca de suport legislatiu i institucional i de l'estructura organitzacional.

Paraules clau: gènere; cultura; Peterson; discriminació; música; valencià

ABSTRACT. *Discrimination against women in Valencian music: an analysis through the lens of Peterson's six-faceted theory* Cultural studies have increasingly gained prominence, especially since the 1960s. Starting with the Birmingham School of Cultural Studies, a set of theories has been defined that allow the analysis of cultural fields from the viewpoint of the sociology of culture. One of the most useful theories was that of Peterson, who made analysis of the symbolic and structural elements of the musical cultural field possible through the study of the six facets. The existence of the musical patriarchy has been demonstrated through various studies on discrimination against women and their situation within cultural fields. In this current study, we aimed start the process of overcoming the current bibliographic void regarding the situation of women who make music in the Valencian language, applying the perspective of Peterson's six facets by means of a quantitative survey directed to professionals in the Valencian music field. The results confirmed structural discrimination against women in this arena, mainly because of both a lack of technology and the inherent structure of musical industry. In addition, there was evidence of language discrimination in cases of dysglòssia, represented by the lack of legislative and institutional support and organisational structure in this respect.

Keywords: gender; culture; Peterson theory; discrimination; music; Valencian language

SUMARI

- Introducció
- Estudis del camp cultural
- La dona en l'àmbit musical: el patriarcat musical
- La música a la Comunitat Valenciana
- La situació de la dona en la música en valencià
- Hipòtesis i objectius
- La discriminació de la dona en la música en valencià
- Conclusió
- Referències bibliogràfiques
- Nota biogràfica

Autor per a correspondència / Corresponding author: Pau Díaz-Solano. Universitat de València, Facultat d'Economia, Departament d'Economia Aplicada. Avda. Tarongers, s/n, 46022, València.

Citació suggerida / Suggested citation: Díaz-Solano, P., i García-Muñoz, P. (2022). La discriminació de la dona en la música en valencià: una anàlisi a través de la teoria de les sis facetes de Peterson. *Debats. Revista de cultura, poder i societat*, 136(2), 110-127.

INTRODUCCIÓ

La Comunitat Valenciana es caracteritza per la presència de les societats musicals, una cosa que és característica i única al món (Rausell-Köster i Estrems, 1999). No obstant això, les polítiques culturals han obviat aquesta part i s'han centrat en la construcció de macroinfraestructures i projectes amb poc arrelament local (Rius-Ulldemolins, Hernández, i Martí i Torres, 2016).

La realitat és que, malgrat la globalització, la necessitat d'ancoratge local continua sent essencial (Díaz-Solano, 2021). Això es mostra més exactament en la música realitzada en llengua valenciana, la qual és escoltada per tan sols un 5 % de la societat, malgrat que es tracta d'una llengua àmpliament compresa per la majoria d'habitants de la Comunitat Valenciana (SIES, 2016). Si bé això ha suposat un problema per a la identitat valenciana, les conseqüències han sigut molt majors en les dones que canten en valencià, ja que en aquestes se sumen diferents eixos de discriminació: la derivada del «patriarcat musical» (Green, 2001), juntament amb la d'una llengua en situació de disglòssia.

En aquesta exploració, tractarem d'omplir el buit bibliogràfic sobre la situació de la dona en la música en valencià, seguint l'esquema teòric de Peterson (1965, 1976, 1978, 2004), mitjançant la creació d'una enquesta en línia que s'ha difós a diferents perfils (N = 67) del camp musical i que s'ha analitzat amb l'ús d'Excel i SPSS v. 25 (taules creuades, taules de freqüències i anàlisis de relació amb la khi quadrat).

ESTUDIS DEL CAMP CULTURAL

Una àmplia diversitat d'estudis ha analitzat el camp cultural. Part d'aquests estudis naixen de la mà de l'Escola de Birmingham amb els *cultural studies* (Bennett, 2004). No obstant això, no va ser fins als seixanta quan es van consagrar aquests estudis (Del Val, 2014). Un dels autors principals, Bennett, va proposar la «perspectiva de les escenes», utilitzant el concepte de Straw (1991), per a referir-se al consum, a la producció i la perspectiva localitzada. No obstant això, cal tenir en compte el camp de poder amb els seus *habitus* i les seues regles de joc (Bourdieu, 1995a,

1995b), per la qual cosa és necessari ampliar i conèixer les hegemònies del camp cultural (Gramsci, 2011). Això comporta limitacions, ja que, dins del camp cultural, hi ha diversitat d'estils musicals i amb públics diferenciats (Regev, 2013).

Amb tot això, la proposta que es considera més útil per a comprendre la naturalesa del camp musical en valencià és la que fa Peterson (1965, 1976, 1978, 2004), la qual permet analitzar els elements simbòlics. D'altra banda, mostra com la cultura té dinàmiques de canvi ràpid. Aquesta proposta té en compte la *perspectiva de la producció de la cultura* i defensa que cal: 1) focalitzar-se en les expressions de la cultura i no en els valors; 2) estudiar la producció simbòlica; 3) fer l'anàlisi amb les eines òptimes; i 4) fer estudis comparats amb altres camps (Peterson, 1997; Peterson i Bennett, 2004).

Peterson estableix un model de sis facetes per a poder fer aquesta anàlisi: a) tecnologia, eina per a augmentar les habilitats de creació artística potenciada, i desestabilitzant els marcs tradicionals a causa del desenvolupament tecnològic de l'era actual; b) lleis i regulacions, que estableixen les normes bàsiques, entre les quals cal destacar les lleis de *copyright* i drets d'autor que eviten monopolis; c) estructura de la indústria, la qual pot estar organitzada de tres formes: (c.1) moltes petites empreses amb una diversitat de productes elevada, (c.2) poques empreses integrades verticalment amb pocs productes i estandarditzats, i (c.3) sistema oligàrquic en el qual les divisions es realitzen segons el mercat i centrades en la innovació; d) estructura organitzacional, ací Peterson també estableix dos tipus. El primer se centra en la grandària (d.1), que es divideix en tres classes: (d.1.1) burocràtica, dividida de manera clara i amb molts nivells jeràrquicament establerts; (d.1.2) emprenedora, amb una divisió del treball no clara ni jeràrquicament establerta, i (d.1.3) formes variades, en què les empreses centralitzen el control amb contractes a curt termini. El segon tipus se centra en l'estructura jeràrquica de l'empresa (d.2), la qual pot ser (d.2.1) vertical (la indústria musical s'encarregava de tot mitjançant divisions) o (d.2.2.) horitzontal (amb dinàmiques de cooperació i posicionament de marca en diferents camps culturals); e) estructura de

carrera artística, amb diversos tipus: (e.1) controlats normativament, predictibles i estructurats de dalt a baix, (e.2) controlats pel mercat, caòtics i amb estructura possible de baix a dalt; i f) mercats culturals, en què els productors influeixen en els gustos dels consumidors, mesurables a través de mesures d'èxit (Rius-Ulldemolins i Pecourt, 2021).

LA DONA EN L'ÀMBIT MUSICAL: EL PATRIARCAT MUSICAL

La cultura no és aliena al món que l'envolta, raó per la qual, en el camp musical, es dona el «patriarcat musical» (Green, 2001): un conjunt de construccions socials que reproduïxen els rols de gènere i releguen les dones a la realització d'activitats considerades *femenines*. Així mateix, no només s'han generat marcats rols de gènere en l'espai musical, sinó que aquest espai ha sigut dominat per les dinàmiques de subordinació i dominació del sistema patriarcal, la qual cosa ha negat a les dones possibilitats per a poder accedir a condicions igualitàries en la indústria musical, invisibilitzant el seu treball i infonent una altra classe de violències més enllà de les simbòliques (tractes sexistes, agressions, etc.) (Grande, 2020).

Els estereotips de gènere segueixen presents en una multiplicitat de formes fonamentades en la dicotomia *femení/masculí: cos/ment, racionalitat/irracionalitat o cultura/naturalesa* (Gallego, 2020); estereotips presents des dels estils de música interpretats fins a la seua presència professional, patint amb això el *terra apegalós* o el *sostre de vidre*. L'APM (Associació de Promotors Musicals) estima que, de les 50 empreses que la integren, tan sols el 10 % té dones en les posicions més elevades dins de la representació de les dones en esdeveniments com festivals (Romero i Barón, 2019).

LA MÚSICA A LA COMUNITAT VALENCIANA

A la Comunitat Valenciana, el sector cultural suposa un 3 % del PIB (Uriel, 2007), un sector de demanda creixent i emergent (Rausell-Köster, 2007). Les associacions culturals tenen capacitat per a generar ocupació

(Bacete et al., 2021), fomenten el desenvolupament de les regions (Marco-Serrano i Rausell-Köster, 2014) i augmenten la productivitat (Rausell-Köster i Estrems, 1999; Boix i Soler, 2014, 2017). Així, doncs, mitjançant la cultura, es realitza una funció triple: 1) es potencia un sector econòmic sostenible amb capacitat de generar valor afegit (VA), renda i ocupació sense grans costos; 2) genera cohesió territorial mitjançant la producció simbòlica de sentiments identitaris i de pertinença; i 3) afavoreix el desenvolupament integral dels ciutadans (Rausell-Köster i Carrasco, 2002).

Amb tot, a la Comunitat Valenciana, la creació de VA i d'ocupació és bastant baixa (Rausell-Köster i Carrasco, 2002). A més, en la qüestió escènica, artística i audiovisual, els diners han sigut generalment balafiat i han anat a parar a *gegants elefants blancs* (Rius-Ulldemolins et al., 2016) i a *contenidors de cultura* realitzats amb perspectiva de rendibilitat política momentània i sense una anàlisi de l'impacte cultural posterior (Rius-Ulldemolins, Gisbert-Gracia, i Díaz-Solano, sense publicar), qüestió de vital importància, ja que el sector cultural assumeix tres quartes parts del finançament dels esdeveniments culturals. El finançament d'aquests *elefants* es produeix mitjançant la realització de grans inversions, amb grans sobre costos (+300 %), sense les garanties i els requisits necessaris, cosa que deixa la Comunitat Valenciana com la comunitat autònoma més endeutada d'Espanya. En definitiva, la política cultural valenciana ha sigut especulativa amb una lògica ocurrencial i performativa, en constants processos d'assaig-error i sense una planificació prèvia (Rausell-Köster, 2007; Rius-Ulldemolins et al., sense publicar).

En conseqüència, la música en valencià té una presència mínima en l'escolta quotidiana (5 %), malgrat ser entesa per un 72,4 % de la població valenciana (SIES, 2016). Malgrat ser una llengua minoritzada, ha tingut etapes d'esplendor, com en els anys seixanta, amb la Nova Cançó com a moviment de resistència (Frechina, 2021). En el 75 va aparèixer la cançó popular, que va anar perdent pes a mesura que es consolidava la democràcia (Frechina, 2011, 2014) i encasellant-se en el bàndol catalanista i progressista en la Batalla

de València (Flor, 2011). En els noranta apareixen les «primeres generacions d'Escola Valenciana» (Frechina, 2014) i s'organitzen festivals alternatius que compten amb la marginació dels partits conservadors (Hernández i Martí, Albert, Gómez, i Requena, 2014), seguint el model de polítiques públiques d'aquella època, que oblidava el caràcter local i autèntic de la ciutadania valenciana. Una vegada finalitzada aquesta etapa es va donar lloc a una incertesa a causa de les retallades en cultura (Rius-Ulldemolins, Flor, i Hernández i Martí, 2017; Rius-Ulldemolins, Zamorano, i Bonet, 2018) i la desmobilització política postcrisi, amb la qual cosa mostrava una certa dependència política (Frechina, 2014).

LA SITUACIÓ DE LA DONA EN LA MÚSICA EN VALENCIÀ

Gràcies a aportacions com les de Fusa Activa (2019) o Laura Capsir (2015), podem conèixer part de les dones que es dediquen a fer música (i no només davant dels escenaris) en valencià, la qual cosa ens facilita continuar negant l'argumentari de la inexistència de dones per a la seua contractació. Encara més, el crític musical Frechina afirmava que si la música en valencià vivia una *primavera creativa* era gràcies a poder comptar amb tantes dones (i no pel seu gènere, sinó pel seu talent) (Ciges, 2018).

Els fenòmens de desigualtat de gènere en l'àmbit musical es reproduïen en els diferents canals d'expressió, en les diferents llengües. No obstant això, en aquest estudi, busquem superar la manca bibliogràfica sobre la música en valencià per a estudiar el biaix de gènere que es produeix quan es connecten diferents eixos de discriminació: una llengua en una situació de diglòssia i el gènere. Per exemple, Clara Vicenç i Romaguera i Marina Vinardell i Trota (2017) van analitzar la presència femenina en el panorama musical dels Països Catalans i van concloure que, malgrat que aquesta havia augmentat en els últims anys, la xifra de participació de dones es trobava al voltant del 10 %, una xifra encara molt baixa que tan sols sembla augmentar en dates concretes com el 8M o el 25N. Davant d'aquesta situació, hi destacaven la

contracultura feminista, amb la creació de festivals com el Tremenda Fem Fest o el Covert Fest, o reivindicacions del Col·lectiu de Dones Treballadores de la Música Valenciana (Fayos, 2019; Gallego, 2020).

HIPÒTESIS I OBJECTIUS

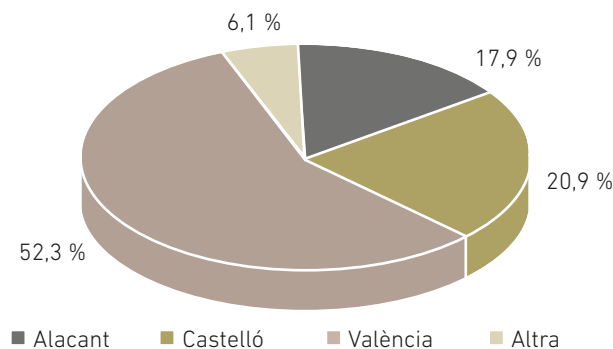
L'estudi parteix de la següent pregunta d'investigació: existeixen desigualtats en la música feta en valencià en funció del gènere? I es plantegen les hipòtesis següents: existeixen desigualtats en la música feta en valencià en funció del gènere (H1). Per a contrastar-la, es pretén analitzar, seguint l'esquema de Peterson, els condicionants estructurals que generen desigualtats

derivades de les variables: tecnològica (H2), legislativa (H3), institucional (H4), organitzacional (H5) i estructural (H6).

Per a contrastar-les, es va realitzar una enquesta *online* (N=67) a perfils d'activitats variades relacionats amb la indústria musical valenciana, una mostra que es justifica com a representativa quant al grau d'especialització del nínxol estudiat. L'anàlisi se centrà en el tractament de les freqüències mitjançant taules contingents i les possibles relacions a través de l'anàlisi de la khi quadrat.

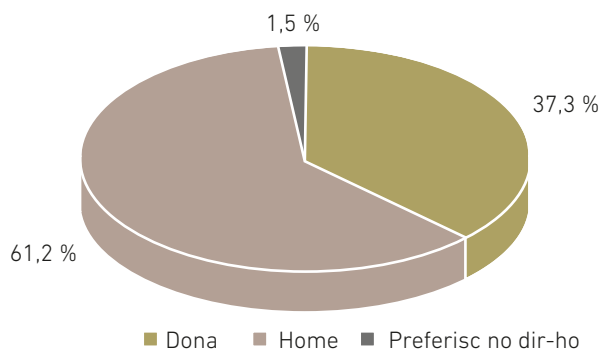
En les gràfiques següents es presenta el perfil socio-demogràfic de l'enquesta:

Gràfic 1 Província de residència habitual

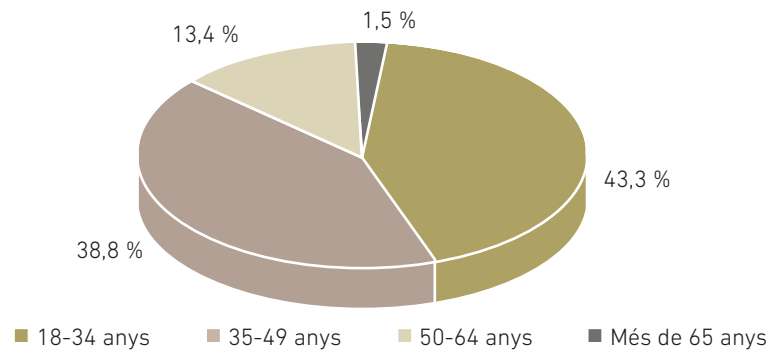

Font: elaboració pròpia

Gràfic 2 Gènere

Font: elaboració pròpia

Gràfic 3 Edat

Font: elaboració pròpia

LA DISCRIMINACIÓ DE LA DONA EN LA MÚSICA EN VALENCIÀ

En primer lloc, en referència a l'anàlisi de la variable tecnològica de Peterson, si bé és cert que s'observa una

major freqüència de problemes tècnics en les dones, tal com mostra la khi quadrat, no hi ha una relació significativa entre aquestes variables, per la qual cosa no es pot acceptar la H2 amb absoluta seguretat.

Taula 1 Problemes d'accés tècnics/tecnològics segons gènere

	Gènere						
	Dona		Home		Total		
	n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes	
Has tingut problemes a l'hora d'accedir a algun aparell instrumental i tècnic o coneixements ofimàtics i tècnics?	Sí	7	36,8 %	9	23,7 %	16	28,1 %
	No	12	63,2 %	29	76,3 %	41	71,9 %
	Total	19	100,0 %	38	100,0 %	57	100,0 %

Font: elaboració pròpia

Taula 2 Prova khi quadrat. Problemes tècnics i gènere

	Valor	df	Significació asimptòtica (bilateral)	Significació exacta (bilateral)	Significació exacta (unilateral)
Khi quadrat de Pearson	1,086 ^a	1	,297		
Correcció de continuïtat	,532	1	,466		
Raó de versemblança	1,061	1	,303		
Prova exacta de Fisher				,356	,231

^a 0 caselles (0,0 %) han esperat un recpte menor que 5. El recompte mínim esperat és 5,33.

Font: elaboració pròpia

En segon lloc, la ideació d'abandonament de la professió musical reflecteix una major freqüència en

dones, una variable que, com presenta la khi quadrat, estaria relacionada amb el gènere.

Taula 3 Ideació d'abandonament de l'ocupació musical segons gènere

		Gènere					
		Dona		Home		Total	
		n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes
He pensat deixar la meua ocupació en el camp cultural	Sí	17	68,0 %	13	32,5 %	30	46,2 %
	No	8	32,0 %	27	67,5 %	35	53,8 %

Font: elaboració pròpia

Taula 4 Prova khi quadrat gènere i ideació d'abandonament de l'ocupació musical

	Valor	df	Significació asimptòtica (bilateral)	Significació exacta (bilateral)	Significació exacta (unilateral)
Khi quadrat de Pearson	7,802 ^a	1	,005		
Correcció de continuïtat	6,438	1	,011		
Raó de versemblança	7,934	1	,005		
Prova exacta de Fisher				,010	,005
N de casos vàlids	65				

^a 0 caselles (0,0 %) han esperat un recompte menor que 5. El recompte mínim esperat és 11,54.

Font: elaboració pròpia

Entre les motivacions trobades, la diferenciació per gènere permet visualitzar com, per a les dones, els motius són la falta de recursos (15 %), de contactes (13 %), de consolidació (11 %), de suport legislatiu (11 %) i els abusos de poder (11 %). Mentre que, per als homes, són la falta de consolidació en la indústria musical (25 %), de recursos (18 %), de suport legislatiu (15 %) i l'edat (13 %).¹ Per tant,

es pot valorar la dificultat en la continuïtat de la carrera musical per la variable legislativa de Peterson (H3).

D'altra banda, s'observen de nou les diferències d'accés als mitjans tecnològics per gènere (H1), però sense ser aquesta una categoria altament secundada com a motivació d'abandonar l'ocupació musical.

1 Reportem els resultats de la categoria Altres, per ser percentualment significativa: s'assenyala el desgast de la professió, la falta de conciliació entre la vida personal i familiar i la manca d'un «circuit bàsic de subsistència al marge del mercat», que es podria categoritzar com a falta de suport institucional.

Taula 5 Motivacions per a la ideació d'abandonament de l'ocupació musical segons el gènere

Motius que han portat a pensar d'abandonar l'activitat musical	Gènere					
	Dona		Home		Total	
	n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes
Mancança de consolidació en la indústria musical	5	11 %	10	25 %	15	17 %
Mancança de recursos	7	15 %	7	18 %	14	16 %
Falta de suport legislatiu	5	11 %	6	15 %	11	13 %
Mancança de contactes	6	13 %	2	5 %	8	9 %
Poca audiència en el meu estil musical	3	6 %	4	10 %	7	8 %
Edat	2	4 %	5	13 %	7	8 %
Altra	4	9 %	2	5 %	6	7 %
Abusos de poder	5	11 %	0	0 %	5	6 %
Bretxa salarial	1	2 %	4	10 %	5	6 %
Comportaments masclistes dins del sector	3	6 %	0	0 %	3	3 %
Impossibilitat d'ascendir professionalment	3	6 %	0	0 %	3	3 %
Mancança d'instruments, accés a mitjans tecnològics	2	4 %	0	0 %	2	2 %
Mancança d'oportunitat d'especialització en un camp concret	1	2 %	0	0 %	1	1 %
Qüestions polítiques	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Total	47	100 %	40	100 %	87	100 %

Font: elaboració pròpia

Analitzant les percepcions sobre els motius pels quals la música feta en valencià té difícil promoció destaquen les categories de l'organització de concerts i la producció musical. No obstant això, cal tenir en consideració la categoria Altra, pel fet que va ser reportada com a tercera opció en el cas dels homes (21 %) i la quarta en el cas de les dones (15 %): s'esmenta l'existència d'un mercat "en càpsules" diferenciades

per la llengua, la falta de confiança i de suport als grups, especialment als *novells* (sense especificar per part de qui), i, indistintament del gènere, s'assenyala als governs i a la falta de polítiques públiques clares en suport a la música en valencià. Per tant, la variable *petersina*, les institucions (H4), són titlades com un aspecte discriminant, però no tant com una qüestió de gènere, sinó idiomàtica.

Taula 6 Principals impediments per a la promoció de la música feta en valencià i per dones segons el gènere

Principals impediments per a la promoció de la música feta en valencià i per a dones	Gènere					
	Dona		Home		Total	
	n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes
Organitzador de concerts	17	35 %	22	26 %	39	29 %
Les productores	10	20 %	16	19 %	26	20 %
La falta de grups	7	14 %	11	13 %	18	14 %
Falta de suport legislatiu	5	10 %	10	12 %	15	11 %
Mancança de persones amb contactes	5	10 %	7	8 %	12	9 %
Altra	4	8 %	7	8 %	11	8 %
La falta de qualitat del sector	0	0 %	5	6 %	5	4 %
Cap	1	2 %	3	4 %	4	3 %
Qualitat musical	0	0 %	3	4 %	3	2 %
Total	49	100 %	84	100 %	133	100 %

Font: elaboració pròpia

Quant a la variable organitzacional (H5), es tractaria d'un camp no burocràtic. Aproximadament un 33 % declarava dur a terme diferents funcions musicals (Taula 7) i fins i tot un 70 % declarava tenir un altre ofici alternatiu al musical (Taula 8). De nou, aques-

ta variable no discrimina tant per gènere, sinó el conjunt: no trobem major multifuncionalitat en les dones, ni diferència significativa en el percentatge, ni de relació, d'ocupació alternativa a la musical segons gènere.

Taula 7 Activitat professional segons gènere

	Gènere					
	Dona		Home		Total	
	n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes
Grup de música	10	40,0 %	16	39,0 %	26	39,4 %
Estudi de gravació	0	0,0 %	1	2,4 %	1	1,5 %
No especialitzat/multifuncional	5	20,0 %	17	41,5 %	22	32,84 %
Solista	4	16,0 %	1	2,4 %	5	7,6 %
Associació cultural	2	8,0 %	2	4,9 %	4	6,1 %
Empresa <i>management</i>	0	0,0 %	1	2,4 %	1	1,5 %
Organització de festivals	1	4,0 %	0	0,0 %	1	1,5 %
Prensa musical	4	16,0 %	2	4,9 %	6	9,1 %
Promotora musical	0	0,0 %	1	2,4 %	1	1,5 %
Total	26	100 %	41	100 %	67	100 %

Font: elaboració pròpia

Taula 8 Activitat professional diferent del camp musical segons gènere

		Gènere					
		Dona		Home		Total	
		n	% de N columnes	n	% de N columnes	n	% de N columnes
A part del projecte cultural, té algun altre tipus de professió.	Sí	16	66,7 %	29	70,7 %	45	69,2 %
	No	8	33,3 %	12	29,3 %	20	30,8 %
	Total	24	100,0 %	41	100,0 %	65	100,0 %

Font: elaboració pròpia

Taula 9 Prova de khi quadrat activitat professional alternativa i gènere

	Valor	df	Significació asimptòtica (bilateral)	Significació exacta (bilateral)	Significació exacta (unilateral)
Khi quadrat de Pearson	,117 ^a	1	,732		
Correcció de continuïtat	,004	1	,949		
Raó de versemblança	,117	1	,733		
Prova exacta de Fisher				,785	,471
N de casos vàlids	65				

^a 0 caselles (0,0 %) han esperat un recompte menor que 5. El recompte mínim esperat és 7,38.

Font: elaboració pròpia

Finalment, respecte a l'estructura de la indústria (H6), els equips es configuren per pocs membres, principalment per menys de 10 persones, entre els quals destaca la formació de 3 a 5 (Taula 10). Si observem la quantitat de dones que conformen les agrupacions

(Taula 11), es troba una falta de paritat en el 50 % dels equips conformats per 6 a 8 persones, en el 42,9 % dels grups de 9 a 12 i en el 25 % dels equips de més de 12, per la qual cosa podem establir una discriminació per gènere afectada per la variable estructural.

Taula 10 Nombre de persones que configuren l'equip professional musical

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid	Percentatge acumulat
Vàlid	menys de 2	11	16,4	16,4	16,4
	de 3 a 5	22	32,8	32,8	49,3
	de 6 a 8	15	22,4	22,4	71,6
	de 9 a 12	7	10,4	10,4	82,0
	més de 12	12	17,9	17,9	100,0
	Total	67	100,0	100,0	

Font: elaboració pròpia

Taula 11 Nombre de dones que configuren l'equip professional musical

		n	% columnes N		
Quantes persones formen el vostre projecte cultural?	menys de 2	I quantes d'elles són dones?	menys de 2	11	100,0 %
			Total	11	100,0 %
	de 3 a 5	I quantes d'elles són dones?	menys de 2	14	63,6 %
			de 3 a 5	8	36,4 %
			Total	22	100,0 %
	de 6 a 8	I quantes d'elles són dones?	menys de 2	7	50,0 %
			de 3 a 5	6	42,9 %
			de 6 a 8	1	7,1 %
			Total	14	100,0 %
	de 9 a 12	I quantes d'elles són dones?	menys de 2	3	42,9 %
			de 3 a 5	3	42,9 %
			de 6 a 8	1	14,3 %
			de 9 a 12	0	0,0 %
			Total	7	100,0 %
	més de 12	I quantes d'elles són dones?	menys de 2	2	16,7 %
			de 3 a 5	1	8,3 %
			de 6 a 8	1	8,3 %
			de 9 a 12	2	16,7 %
			més de 12	6	50,0 %
			Total	12	100,0 %
Total		I quantes d'elles són dones?	menys de 2	37	56,1 %
			de 3 a 5	18	27,3 %
			de 6 a 8	3	4,5 %
			de 9 a 12	2	3,0 %
			més de 12	6	9,1 %
			Total	66	100,0 %

Font: elaboració pròpia

CONCLUSIÓ

Amb tot, s'accepta parcialment la hipòtesi principal. Seguint l'esquema de Peterson, trobem que la falta de tecnologia suposa un dels principals problemes per a la consolidació de la dona en la música realitzada en valencià, encara que no de manera molt significativa, a més de l'estructura de la indústria musical, en què s'observen equips de menys de 10 persones. L'estructura, encara que pot mostrar avantatges en termes d'innovació i cooperació (Peterson, 1997), reflecteix la impossibilitat de crear grans empreses

rendibles econòmicament, i l'essència del patriarcat musical (Green, 2001), que expulsa les dones d'equips altament masculinitzats.

L'activitat legislativa i institucional s'entén com un problema secundari, aspecte no extrapolable als homes, que el veuen com el tercer gran problema. Això comporta plantejar-se noves preguntes: les dones valoren positivament la discriminació positiva impulsada per les lleis? Els homes se centren en el suport legislatiu en referència a la música en valencià, i no

en qüestió de gènere? Aquesta qüestió mostraria que les lleis continuen sent insuficients per a la consolidació de la música en valencià, però les dones, com que tenen altres problemes com la masculinització del sector, se centren en aquestes altres qüestions.

Seguint l'esquema petersià, l'estructura organitzacional mostra l'existència d'un camp no burocràtic: la majoria tenen oficis alternatius per a poder sobreviure, i les persones que es dediquen en exclusiva a la cultura solen compaginar les seues funcions, la qual cosa mostra una falta de divisió del treball i d'homogeneïtzació de nivells. No obstant això, aquest problema es dona en tot el camp musical valencià i no només per a les dones. Pel que respecta a la jerarquia, s'observa que les dones mostren haver patit abusos de poder, reflectint una lògica vertical patriarcal i antiquada, ja que, com afirma Peterson (1997), l'estructura vertical és pròpia de les indústries musicals del passat.

Tenint en compte l'estructura de carrera artística, s'observa una falta de consolidació per tots dos gèneres, la qual cosa mostra l'existència d'una estructura de carrera artística de mercat, agreujada en el cas de

les dones, que pateixen en major mesura el plantejament d'abandonament i la falta de contactes (aspecte fonamental per a continuar treballant en el mercat artístic (Rius-Ulldemolins i Pecourt, 2021).

Finalment, els mercats culturals solen estar influïts per les productores. No obstant això, en el cas de la música en valencià, s'observa que els principals problemes són les productores i empreses organitzadores, qüestió que secunden ambdós gèneres.

En definitiva, ens trobem amb un camp cultural que no ha aconseguit consolidar-se i que, a més, mostra estructures desiguals respecte al gènere: les dones tenen més dificultats per a l'accés a les tecnologies i més predisposició a abandonar el camp cultural, senten una falta major de recursos i es troben amb situacions d'abús de poder. Si bé la discriminació positiva pot estar veient-se com un element positiu, és evident que hi ha altres factors que s'han de tenir en compte en les polítiques públiques. Seguint l'esquema de Peterson (2004), cal fer èmfasi en un suport tecnològic, de recursos i d'intervenció en els espais de socialització.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ariño, A., i Llopis, R. (2018). *La participación cultural en la Comunidad Valenciana. Encuesta 2017*. València: Generalitat Valenciana.
- Bennett, A. (2004). Consolidating the music scenes perspective. *Poetics*, 32, 223-234. doi:10.1016/J.POETIC.2004.05.004
- Boix, R., i Soler i Marco, V. (2014). Creative industries and the productivity of the European regions. En *International Conference on Regional Science* (1-36).
- Boix, R., i Soler i Marco, V. (2017). Creative service industries and regional productivity. *Papers in Regional Science*, 96(2), 261-279. <https://doi.org/10.1111/pirs.12187>
- Bourdieu, P. (1995a). *Las reglas del arte. Génesis y estructuras del campo literario*. Barcelona: Anagrama.
- Bourdieu, P. (1995b). *Reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza*. Madrid: Editorial Popular.
- Capsir, L. (8 de desembre de 2015). On estan les dones a la música valenciana? *Levante-EMV*. Recuperat el 22 d'abril de 2022 de <https://www.levante-emv.com/cultura/panorama/2015/12/08/on-les-dones-musica-valenciana-12493932.html>
- Ciges, T. (7 de març de 2018). 30 dones imprescindibles en la música en valencià. *Revista Saó*. Recuperat el 10 de febrer de 2022 de <https://revistasao.cat/30-dones-musica-en-valencia/>
- Del Val, F. (2014). *Rockero insurgente, modernos complacientes: juventud, rock y política en España (1975-1985)* (tesi doctoral). Universidad Complutense de Madrid, Madrid.

- Díaz-Solano, P. (2021). Teletreball, una oportunitat maleïda o hi ha opció per a la conciliació al País Valencià? *L'Espill*, 66, 100-112.
- Fayos, E. (7 de març de 2019). Les treballadores de la música valenciana es planten davant els contractes oportunistes del 8 de març. *La Directa*. Recuperat el 17 d'agost de 2021 de <https://directa.cat/les-treballadores-de-la-musica-valenciana-es-planten-davant-els-contractes-oportunistes-del-8-de-març/>
- Flor, V. (2011). *Noves glòries a Espanya. Anticatalanisme i identitat valenciana*. Catarroja-Barcelona: Afers.
- Frechina, J. V. (2011). *La cançó en valencià. Dels repertoris tradicionals als gèneres moderns*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Frechina, J. V. (2014). *Pensar en vers. La cançó improvisada als països de la Mediterrània*. Prats de Lluçanès: Editorial Caramella.
- Frechina, J. V. (2021). Nova Escena Valenciana, brots verds en la tempesta. *Enderrock*, 315, 59-63.
- Fusa Activa. (2019). *Qui som?* Recuperat el 15 d'agost de 2021. <https://sites.google.com/view/fusaactiva/fusa-activa>
- Gallego, R. (2020). *Música popular i feminisme*. Barcelona: Fundació Nexa.
- Gramsci, A. (2011). *¿Qué es cultura popular?* En A. Pons, i J. Serna (ed.) (p. 1-192). València: PUV.
- Grande, P. (2020). *Veus de dones damunt o darrere l'escenari*. Recuperat el 28 de juliol de 2021 de <https://raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/364926>
- Green, L. (2001). *Música, género y educación*. Madrid: Morata.
- Hernández i Martí, G. M., Albert, M., Gómez, E., i Requena, M. (2014). *La cultura como trinchera. La política cultural en el País Valenciano (1975-2013)*. València: Universitat de València.
- Marco-Serrano, F., i Rausell-Köster, P. (2014). Economic development and the creative industries: a Mediterranean tale of causality. *Creative Industries Journal*, 7(2), 81-91. doi:10.1080/17510694.2014.958383
- Peterson, R. A. (1965). Artistic creativity and alienation: the jazz musician versus his audience. *Arts in society*, 3(2), 244-248.
- Peterson, R. A. (1976). *The production of culture*. Newbury Park, CA: SAGE Publications.
- Peterson, R. A. (1978). The Production of cultural change: The case of contemporary country music. *Social Research*, 45(2), 292-314.
- Peterson, R. A. (1997). *Creating country music: Fabricating authenticity*. Chicago: University of Chicago Press.
- Peterson, R. A. (2004). The Production of Culture Perspective. *Annual Review of Sociology*, 15(30), 311-334. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.30.012703.110557>
- Peterson, R. A., i Bennett, A. (2004). *Music Scenes: Local, Translocal and Virtual*. Nashville: Vanderbilt University Press.
- Rausell-Köster, P., i Estrems, J.A. (1999). Una aproximación económica a las sociedades musicales. *CIRIEC - España. Revista de economía pública, social y cooperativa*, 31, 149-188.
- Rausell-Köster, P., i Carrasco, S. (2002). Camp de Túria i Societats Musicals. Lauro. *Quaderns d'història i societat*, 10, 135-140.
- Rausell-Köster, P. (2007). Cultura en la Comunidad Valenciana. En *La Comunidad Valenciana en el umbral del siglo XXI. Estrategias de desarrollo económico* (p. 495-518). València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- Regev, M. (2013). *Pop-rock music: aesthetic cosmopolitanism in late modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Rius-Ulldemolins, J., Hernández i Martí, G. M., i Torres, F. (2016). Urban development and cultural policy "White elephants": Barcelona and Valencia. *European Planning Studies*, 24(1), 61-75. <https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1075965>
- Rius-Ulldemolins, J., Flor, V., i Hernández i Martí, G. M. (2017). The dark side of cultural policy: Economic and political instrumentalisation, white elephants, and corruption in Valencian cultural institutions. *International Journal of Cultural Policy*, 25(3), 1-16. <https://doi.org/10.1080/10286632.2017.1296434>
- Rius-Ulldemolins, J., Zamorano, M. M., i Bonet, L. (2018). Autonomía y cooperación en los modelos federalizantes de política cultural. Análisis comparativo de los casos de Alemania, EEUU, Canadá, Suiza, Reino Unido y España. *Política y sociedad*, 55(1), 189-210. <https://doi.org/10.5209/POSO.54214>
- Rius-Ulldemolins, J., i Pecourt, J. (2021). *Sociología de la cultura en la era digital. Herramientas para el análisis de las dinámicas culturales del siglo XXI*. València: PUV, Publicacions de la Universitat de València.
- Rius-Ulldemolins, J., Gisbert-Gracia, V., i Díaz-Solano, P. (sense publicar). *Political power, performance and ritual: cultural politics as a framework for construction of the political charisma in the city of Valencia (1991-2015)*. València: Universitat de València.

- Romero, J., i Barón, N. (2019). *Cultura territorial e innovación social*. València: Universitat de València.
- SIES. Servici d'Investigació i Estudis Sociolingüístics. (2016). *Coneixement i ús social del valencià. Enquesta 2015. Síntesi de resultats*. València: Generalitat Valenciana.
- Straw, W. (1991). Systems of articulation, logics of change: Communities and scenes in popular music. *Cultural studies*, 5(3), 368-388. doi:10.1080/09502389100490311
- Uriel, E. (2007). *El valor económico de la Cultura en España*. Madrid: Ministerio de Cultura.
- Vicenç, C., i Vinardell, M. (15 de juny de 2017). I en la música, on són les dones? El paper de la dona en la contracultura feminista i d'esquerres. *VilaWeb*. En línia: <https://www.vilaweb.cat/noticies/i-en-la-musica-on-son-les-dones/>

NOTA BIOGRÀFICA

Pau Díaz-Solano

és sociòleg i polítòleg especialitzat en el camp de la sociologia de la cultura. Estudia el màster de Gestió Cultural a la UPV i UV i treballa en la unitat d'investigació Econcult del Departament d'Economia Aplicada de la UV. Ha treballat en el sector cultural, a Culturalink, i en projectes d'investigació, a ACICOM, sobre associacionisme.

Paula García-Muñoz

és sociòloga i polítòloga en l'últim any de formació. Fa pràctiques formatives a l'Observatori d'Igualtat Educativa d'Ontinyent i té una beca de col·laboració a la investigació en l'àmbit de la sociologia de l'educació al Departament de Sociologia i Antropologia de la Universitat de València. Interessada en feminisme i en la metodologia d'investigació de les ciències socials.

